

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Йордан Иванов Василев
член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност
”ПРОФЕСОР”, утвърдено с решение на НС прот. № 3 от 20.03.2019 г., и със
заповед на Директора № 80 от 25.03.2019 г.,
обявен от Института за икономически изследвания при БАН
в ДВ, бр. 8 от 25.01.2019 г.

Кандидат: доц. д-р Алла Валентиновна Кирова

I. Кратки биографични данни за кандидата

Алла Валентиновна Кирова е родена на 13.04.1959 г. През 1981 г. завършва Московски държавен университет „М. В. Ломоносов“, Икономически факултет, като редовен студент по специалност „Политическа икономия“. През периода 1982 - 1986 г. е редовен докторант в Икономически институт при БАН. През 1988 г. защитава дисертационен труд на тема: „Реални доходи на населението: формиране и насоки на изменение“. От 1988 г. до днес последователно присвоява званието „научен сътрудник“ от трета до първа степен. От 2000 г. е ст.н.с. II ст. в ИИИ при БАН, а от 2010 г. – доцент в ИИИ при БАН. През периода 1994-1995 г. е научен секретар на секция „Благосъстояние“, от 2016 г. е член на Научния съвет на ИИИ при БАН, от 2017 г. е член и зам. председател на Атестационната комисия на ИИИ при БАН 2017, а от 2018 г. е зам. председател на Научния съвет на ИИИ при БАН.

От 1998 г до 2011 г. извършва преподавателска работа в УНСС, катедра „Политическа икономия“, сектор „Социално-икономически теории“, като от 1998-1999 г. е хоноруван главен асистент; от 2000-2008 г. - хоноруван доцент; а от 2009-2011 г. - доцент-съвместител, по дисциплината „История на икономическите теории“ пред студенти редовно и задочно обучение – бакалавърска степен.

От 2002 г. – 2007 г. е хоноруван доцент по Магистърска програма към съвместен Стопански факултет на ИИИ при БАН и ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. Хоноруван доцент е и по дисциплината „Икономически теории“ пред студенти неикономисти в магистърска програма, към ВУАРР.

Експертната дейност на кандидата също е добре оценена в МТСП от 1998 до 2007 година. Получавал е награди от национални конкурси. Член е на редица организационни и програмни комитети.

Руският език ѝ е майчин. Владее български и английски език.

II. Обща характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

1. Общо описание на представените материали (монографии, учебници, статии, доклади, проекти и др.) по изследователски области

Доц. д-р Алла Валентиновна Кирова участва в конкурса за професор с 48 бр. публикации - 1676 стандартни стр., включени в: Списък на НАЦИД на съвременни български научни издания, реферирани и индексирани в SCOPUS и Web of Science (3 бр. студии в сп. „Икономически изследвания“); Национален референтен списък на НАЦИД; Национален регистър на издаваните книги в България или Електронен каталог на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

От представените публикации 37 са самостоятелни разработки.

Сред тях следва да се открият: монографията „Новото кейнсианство – микроикономически основи и връзка с микроикономическата политика”, София, УИ „Стопанство”, 2010, което представлява солидно изследване с обем над 200 стандартни страници и „Политикономическият историзъм на Вернер Зомбарт и Макс Вебер”, София, ИК-УНСС, 2012, 126 стандартни страници.

Три студии - Еволюция на теорията за човешкия капитал. *Икономически изследвания*, 2011, кн. 4, с. 94-131, Качествените характеристики на човешкия капитал във висшето образование и науката в условията на икономиката на знанието (теоретични аспекти). *Икономически изследвания*, 2012, кн. 2, с. 90-102., Научно-образователното пространство на Балканите като фактор за повишаване на регионалните конкурентоспособност и иновационен потенциал. *Икономически изследвания*, 2017, кн. 1, с. 61-89 са реферирани и индексирани в SCOPUS.

Кандидатът участва с 10 статии, публикувани в реномирани списания в България като „Икономическа мисъл” и „Икономически алтернативи” и с още 9 статии по история на икономическите теории публикувани в том 1 Икономика, част 1, ИК-УНСС, 2011, В „Основни термини използвани в учебния процес”.

Прочитът на тези разработки показва, че са изследвани интересни, актуални и същевременно сложни и значими проблеми от икономическата теория и практика. Качеството на самите произведения разкрива, че кандидатът за професор се доказва като добър изследовател, умеещ да разкрива проблемите, да ги анализира и на тази основа да формулира изводи и обосновава интересни идеи.

Участието на кандидата с научни доклади в редица конференции и други форуми, убеждават, че той е добре познат в нашите научни среди и има нужното признание.

Единадесет от разработките са колективни – 5 монографии и 6 студии и статии, за които са приложени надлежно оформени разделителни протоколи.

Представените публикации на доц. д-р А. Кирова за периода 2001-2019 г. са систематизирани в хронологичен ред по изследователските области, съответстващи на направлението 3.8. Икономика, по което е обявен конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“ за нуждите на секция „Макроикономика“ в ИИИ при БАН в три сфери: 1. Равнопоставеност на половете; 2. Икономически теории; 3. Използване на експертния потенциал във висшето образование и науката за изграждане на научно-образователното пространство на Югоизточна Европа.

Изследователска област 1. РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПОЛОВЕТЕ (публикации № 34, 7, 8, 9, 10, 3, 11, 12, 35, 13, 38, 36, 37, 14, 4, 44, 1, 45, 29, 30, 28, 46) включва:

1.1. Равнопоставеност на жената-майка и интересите на децата (публикации № 34, 7, 8, 9, 10).

1.2. Равнопоставеност на половете – категориален апарат, нормативна и институционална рамки (публикации № 3, 11).

1.3. Джендър различия и неравенства в заетостта и в семейството (публикации № 12, 35, 13, 38, 36, 37, 14, 4).

1.4. Джендър измерения на академичната сфера (публикации № 44, 1,

45, 29, 30, 28, 46).

Изследователска област 2. ИКОНОМИЧЕСКИ ТЕОРИИ (публикации № 39, 40, 41, 5, 42, 15, 43, 2, 16-24, 31, 25, 27, 48, 32, 26) включва:

2.1. Немска историческа школа (публикации № 39, 40, 41, 5).

2.2. Новокейнсианска доктрина (публикации № 42, 15, 43, 2).

2.3. Развитие на икономическата теория (публикации № 16-24, 31, 25, 27).

2.4. Теоретични аспекти на човешкия капитал в сферите на висшето образование и научните изследвания (публикации № 48, 32, 26).

Изследователска област 3. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕКСПЕРТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКАТА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ПРОСТРАНСТВО НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА (публикации № 33, 6, 47).

Доц. д-р Анна Кирова участва и в значими научни и образователни проекти – общо в шестнадесет. Осем от тях са научноизследователски проекти на ИИИ на БАН, пет са външни национални проекта и три международни проекта.

От изтъкнатото дотук можем да обобщим: Кандидатът за академичната длъжност „професор” участва в конкурса с продукция значително надхвърляща по обем и структура на изискванията посочени в чл. 91, ал. 4 от Правилник за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Трябва да се отбележи, че в научната и научно-приложната дейност на доц. д-р Кирова има последователност, логичност, приемственост, научна коректност и конструктивност. Личи нейният траен интерес към изследването на проблемите на равнопоставеността на половете, икономическите теории и висшето образование. Тя притежава афинитет и способности за тясно свързване на научните изследвания с практическата им приложимост. Прави впечатление добрата ѝ литературна осведоменост, тя познава литературата по изследваните проблеми (в т.ч. и най-новата), овладяла е и успешно използва основните съвременни изследователски подходи, показала е способност и умения да систематизира и критично да осмисля класическите и новите теории, добре да формулира и да защитава своите тези.

На тази основа проличава личният принос на доц. д-р Кирова, изразяващ се главно в задълбочено изследване, творческо осмисляне и доразвиване на теорията и методологията в областта на икономическата теория.

Преподавателската дейност на доц. Кирова е свързана с интересите ѝ в областта на историята на икономическите учения. От 2000-2011 г. Алла Кирова има аудиторна заетост по дисциплината “История на икономическите теории”, бакалавърска степен – 1195 уч. часа: лекции и упражнения в УНСС, по магистърска програма на ИИИ при БАН, във ВТУ “Св. Св. Кирил и Методий” дисциплина “Икономически учения”, магистранти неикономисти – 120 уч. часа и във ВУАРР, филиал - Пазарджик, дисциплина “История на икономическите учения”, бакалавърска степен – 255 уч. часа:

За целите на преподаването в посочените висши училища разработва три авторизирани лекционни курса по история на икономическите теории (непубликувани): 1 за магистърска степен; 2 за бакалавърска степен - за редовно и за задочно обучение.

Кандидатката е била член на изпитни комисии за докторантски минимума и има 14 участия в експертни съвети за обсъждане на дисертационни трудове за присъждане на образователната и научна степен „доктор” и за зачисляване в свободна докторантура. Била е 5 пъти член на разширен катедрен съвет към катедра “Социално-икономически теории” (понастоящем „Политическа икономия“) в УНСС за обсъждане на дисертационни трудове – 5 бр. и е провеждала консултации на докторанти от катедра „Политическа икономия“, сектор „Социално-икономически теории” на УНСС. Била е и ръководител на работна група за изготвяне на пакет документи по научна специалност „Политическа икономия (икономикс)“ за НАОА във връзка с акредитация на докторските програми в ИИИ при БАН.

III. Количествена характеристика на научната продукция на кандидата

Справката за изпълнение на минималните изисквания на ИИИ при БАН за академичната длъжност „професор” по област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика (икономически теории, равнопоставеност на половете) от доцент, д-р Алла Кирова показва, че от общ брой точки: 650 т. (минимални) тя изпълнява 2750 т., както следва:

Показател 1 Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" – 50 точки.

Показател 3 Хабилизационен труд – монография - 2 бр. (1 самостоятелна и 1 равностойна глава в монография над 100 станд. стр.) – 200 точки.

Сума от показателите от 4 до 10 – 965 точки

Публикувана монография, която не е представена като основен хабилизационен труд – 4 бр. (1 самостоятелна и три равностойни глави в монографии – над 100 станд. стр. всяка) – 400 точки.

Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 24 бр. (от тях 5 - с един съавтор) – 215 точки.

Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 3 бр.- 135 точки.

Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 13 бр. (от тях 2 - с един съавтор) – 195 точки.

Публикувана глава от колективна монография – 1 бр. – 20 точки.

Сума от показателите от 11 до 13 – 1280 точки

Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове – 16 бр. – 240 точки.

Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 76 бр. - 760 точки.

Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране – 56 бр. – 280 точки.

Сума от показателите от 14 до 21 – 255 точки

Участие в национален научен или образователен проект – 13 бр. – 195 точки.

Участие в международен научен или образователен проект – 3 бр. – 60 точки.

Всичко това показва, че доц. Кирова преизпълнява количествените характеристики на наукометричните показатели повече от четири пъти - от общ брой точки: 650 точки (минимални), тя изпълнява 2750 точки.

IV. Оценка на резултатите и научния принос на кандидата

Според справката за оригиналните научни приноси, представена от доц. д-р Алла Кирова постигнатите в научноизследователските проекти и представени в съответните публикации научни приноси на доц. д-р А. Кирова за периода 2001-2019 г. са систематизирани в хронологичен ред по изследователските области, съответстващи на направлението 3.8. Икономика, по което е обявен конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“ за нуждите на секция „Макроикономика“ в ИИИ при БАН:

I. РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПОЛОВЕТЕ

1.1. ***Равнопоставеност на жената-майка и интересите на децата*** - публикации № 7, 8, 9, 10, 34

Прецизирана е разликата между понятията „равнопоставеност“ и „равноправие“ на жените и мъжете и е извършен критичен анализ на действащата в България нормативна уредба, като е разработена схема на разгърнатата структура на системата от социално-икономически индикатори за благосъстоянието на децата. Извършено е тяхното дефиниране и групиране по равнища - на макроравнище, социално-демографски и на равнище домакинства с различен брой деца.

1.2. ***Равнопоставеност на половете – категориален апарат, нормативна и институционална рамки*** - публикации № 3, 11

Разработена е система от основополагащи за изследването на равнопоставеността на половете понятия и са формулирани дефиниции на понятията “социално-икономическа инфраструктура” и “равнопоставеност”. На базата на анализ на съществуващите различни дефиниции за съдържанието на понятието “джендър” е предложен собствен на съ авторите негов вариант и е представена йерархията на свързаните понятия във вид на пирамидална схема.

1.3. ***Джендър различия и неравенства в заетостта и в семейството*** - публикации № 3, 4, 12, 13, 14, 35, 36, 37, 38

Извършена е многопрофилна оценка на женската безработица и заетост и са установени джендър различия на пазара на труда; разкрити са прояви на пряка и непряка дискриминация на жените на работното място и са направени конкретни предложения за необходимите мерки от страна на работодателите за тяхното преодоляване и за улесняване съчетаването на трудовите и семейните ангажименти на работещите жени. Извършена е оценка на джендър различията в сферата на предприемачеството, на мотивацията, трудностите и стимулите за ориентиране на жените към собствен бизнес като е направена сравнителна оценка на тенденциите по отношение на развитието и формирането на съвременното семейство в Европа и България.

1.4. *Джендър измерения на академичната сфера* - публикации № 1, 28, 29, 30, 44, 45, 46

Въз основа на анализ на международните сравнителни изследвания в областта на равенството на жените и мъжете е установено, че след 2000 г. в България е постигнат значителен напредък относно преодоляване на джендър различията. Направена е оценка на позиционирането на България на европейската карта за джендър равнопоставеност като резултатите от анкетното проучване и от статистическото изследване и оценка на джендър различията в анализирани сфери показват висока степен на идентичност, което определя достоверността на направените изводи и оценки;

II. ИКОНОМИЧЕСКИ ТЕОРИИ

2.1. *Немска историческа школа* - публикации № 5, 16-24, 39, 40, 41

Извършена е оценка на по-важните приноси за развитието на икономическата теория и политическата икономия на редица представители на немската историческа школа - К. Бюхер, К. Книс, Фр. Лист, В. Рошер, Б. Хилдебранд. Проследена и критично оценена е еволюцията на схващанията на Зомбарт и Вебер в областта на икономическата теория и политическата икономия като е аргументиран изводът за актуалния характер на икономическите концепции на Зомбарт и Вебер.

2.2. *Новокейнсианска доктрина* - публикации № 2, 15, 42, 43

Установени и систематизирани са методологичните позиции и обектите на изследване, категориалния апарат, етапите на създаването и формирането на новокейнсианската теория. Направена е оценка на спецификата на новото кейнсианство както спрямо „старите” кейнсианци, така и спрямо основните течения в съвременната макроикономическа теория, като са изведени отличителните черти и са класифицирани принципите на макроикономическата теория на новото кейнсианство. Систематизирани и оценени са схващанията на представителите на новото кейнсианство като е извършена оценка на възможностите за използване на идеите и препоръките на новокейнсианската теория за дизайн на макроикономическата политика в България.

2.3. *Развитие на икономическата теория* – публикации № 2, 16-24, 25, 27, 31, 48

Извършена е оценка на по-важните приноси за развитието на икономическата теория на представителите на световната икономическа мисъл Дж. Бентъм, У. Н. Сензор, М. И. Туган-Барановски като е проследен и критично оценен пътът на еволюцията на теорията за човешкия капитал от нейния генезис в изследванията на класиците и посткласиците на политическата икономия до вграждането ѝ в икономическата теория на характерните за съвременността концепции за информационното общество и икономиката на знанието.

2.4. *Теоретични аспекти на човешкия капитал в сферите на висшето образование и научните изследвания* - публикации № 26, 32, 48

Изведени са съвременните измерения на теорията за човешкия капитал по отношение на сферите на образованието и науката в икономиката на знанието като са определени мястото, самостоятелното значение и същността на понятието човешки капитал в образованието и науката в контекста на категориалния апарат на традиционната теория за човешкия капитал.

III. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕКСПЕРТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКАТА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ПРОСТРАНСТВО НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА – публикации № 6, 33, 47

На основата на анализ на мястото на страните от Югоизточна Европа в света и Европа чрез тяхното представяне в редица глобални и европейски класации е извършена оценка на степента на тяхната иновативност в национален и регионален аспект в две насоки. Извършен е критичен преглед на европейските и регионални политики за развитие на висшето образование и науката, и сътрудничеството в тези сфери в Югоизточна Европа, както и са систематизирани общи и целеви инициативи на ЕС и субрегионални проекти за сътрудничеството в региона като са формулирани изводи за България.

След запознаването ми с научните изследвания на доц. д-р Алла Кирова констатирах, че разработваните проблеми са актуални за теорията, необходими и полезни за практиката. Осъществени са на основата на високо ниво на ерудираност и ясни методологически подходи. Разработени са с аналитична задълбоченост и концептуално-критична позиция. Присъстват категорично формулирани тези, аргументирано защитавани. Откриват се идеи, които надграждат и допринасят за развитието на науката.

Изведените приноси моменти са лично дело на кандидатката и са с висока значимост за науката и практиката. Те биха могли да се отнесат към следните групи:

- обогатяване, конкретизиране и прецизиране на съществуващи научни знания. Тук могат да се открият приноси в областта на доразвитие на теорията на човешкия капитал; равнопоставеност на половете, джендър различията, икономическата теория в областта на немската историческа школа и др.

- приноси с характер на новости са резултатите постигнати от кандидата с прилагане на интердисциплинарен подход при разглеждане на връзката на човешкия капитал с висшето образование и на новото кейнсианство с макроикономическата политика.

От представената в документите на доц. д-р Алла Кирова справка за цитиранията на кандидата в публикации на други научни работници се установява, че той е цитиран общо 148 пъти (39 от тях в чуждестранни издания), 16 броя цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове (SCOPUS и Web of Science), 76 бр. цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране, 56 броя цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране.

От тук може да се направи извода, че нейните публикации са добре познати на научната общност, както в личен (авторски) план така и в посока научната школа на НИИ при БАН.

Представена е справка от кандидатката (18 страници), в която подробно са описани от случаите, при които е използван нейният експертен потенциал чрез участие в различни консултации, срещи, екипи по проблемите за равнопоставеността на половете, икономическите теории и висшето образование и науката за изграждане на научно-образователното пространство на Югоизточна Европа, както в България, така и в чужбина.

Приложните резултати от научните изследвания на доц. д-р А. Кирова се изразяват преди всичко в използване при разработване на международни проекти и изследвания на публикациите, на които доц. д-р Кирова е автор или съавтор. Редица приложни резултати от научните изследвания са използвани в административната практика, в областта на висшето, докторантското и професионалното образование.

Трудовете ѝ са намерили място в редица световни университетски и национални библиотеки, и библиотеки на международни организации като Чикаго, Оксфорд, Ню Йорк, Лондон, Станфорд, Принстън, Националната библиотека на Австралия, библиотеката на Конгреса на САЩ и др.

Публикациите ѝ са използвани и при изготвяне на анализи от държавни, синдикални, работодателски и неправителствени институции и организации в България като Министерството на финансите, КНСБ и КТ „Подкрепа”, Асоциацията на индустриалния капитал в България.

Всичко това показва, че приложните резултати от научните изследвания на доц. д-р А. Кирова се изразяват в използването в изследователската, образователната и административната практика на експертния ѝ потенциал чрез включване в различни типове експертни дейности и приложни проекти в областите на изследователските ѝ постижения, както и на постигнатите научни и научно-приложни резултати, представени в публикациите, на които тя е автор или съавтор.

V. Оценка на оригиналността на представените трудове и на достоверността на представените научни данни

Публикациите на доц. д-р Алла Кирова са посветени на интересни, актуални и същевременно сложни проблеми. Те позволяват в по-голяма степен да се демонстрира задълбоченост в изследванията, по-обширни критични оценки, по-силна научна аргументация и по-убедително лично мнение.

Чрез собственоръчно подписана декларация, кандидатката в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ декларира, че няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните си трудове. Според мен трудовете са оригинални и достоверни и не съм установил случаи на плагиатство.

VI. Критични бележки и препоръки

Позволявам си да дам на кандидата за академичната длъжност „професор” две препоръки:

1. Да разшири обхвата на научните изследвания като насочи вниманието си и към други актуални проблеми на икономическата теория и стопанската ни практика. Той има потенциал за това.

2. Да напише и публикува учебници по дисциплините, по които води самостоятелни курсове.

Препоръките ми не са от такова естество, че да променят общото ми положително мнение за учебно-преподавателската и научноизследователската работа на доц. д-р Алла Кирова. Те представляват по-скоро насока за разширяване на творческия ѝ хоризонт.

VII. Заключение

Положителните ми оценки за научните и научно-приложните резултати и приноси на представените от доц. д-р Алла Кирова научни трудове, мнението ми за високото ниво на преподавателската ѝ работа, дават основание да считам, че **тя отговаря на условията и изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ, както и на минималните изисквания по Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в БАН. С убеденост препоръчвам на уважаемото Научно жури да предложи на Научния съвет на ИИИ при БАН да избере доц. д-р Алла Валентиновна Кирова на академичната длъжност „професор” в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, „Икономически теории – равнопоставеност на половете“.**

Дата 16.05.2019 г.

Член на журито:

проф. д-р Йордан Василев